

Salát Gergely

PPKE BTK

2012

A KÍNAI ALKOTMÁNY ÉS ALKOTMÁNYOZÁS RÖVID TÖRTÉNETE

Hagyomány: a császári hatalom

- Elvileg korlátlan („égi megbízatás”)
 - minden ember
 - nincsenek vele szemben „jogok”
 - az egész világ („Égalatti” = Kína)
 - a természet
 - a természetfeletti
- Gyakorlati korlátok
 - hagyomány, konfuciánus etika (az Ég közbeavatkozhat)
 - távolság, helyi erők
- A hierarchikus császárság a civilizált élet egyetlen elképzelhető kerete

Késő császárkor

- 19. század: Kína erőszakos megnyitása
 - nyugati eszmék beáramlása (konstitucionalizmus)
 - japán Meidzsi-reformok sikere (1894-95-ös japán-kínai háború)
- 1898: száznapos reform (Kang Youwei)
 - cél: alkotmányos monarchia

■ 1908-as alkotmánytervezet

- 1905: bizottság külföldre küldése alkotmányok tanulmányozására
- 1908: „Császári rendeletre kiadott vázlatos alkotmány”
 - 9 év múlva lépne érvénybe
 - 23 paragrafus
 - 14: „Az uralkodó hatalmáról”
 - rendkívül erős császári hatalom
 - 9: „Az alattvalók jogairól és kötelességeiről”
 - szabadságjogok
 - Parlament
- nem lép hatályba (1911. október: wuchangi felkelés)

■ 1911. november: „19 fontos alkotmányos cikkely”

- a császár csak alkotmányos keretek között gyakorolhatja hatalmát
- nem lép hatályba

A Kínai Köztársaság (1912-1949) alkotmányai

- 1912. március: „A Kínai Köztársaság ideiglenes alkotmánya”
 - az első kínai alkotmány
 - félprezidenciális rendszer: az elnöki hatalom korlátozása (Yuan Shikai miatt)
 - minta: nyugati polgári alkotmányok
 - hatás: alkotmány fontos lesz mint legitimáló tényező

- 1914. május: A Kínai Köztársaság alkotmánya” (Yuan Shikai-féle alkotmány)
 - elnöki pozíció megerősítése → restauráció előkészítése
- 1923: „A Kínai Köztársaság alkotmánya”
 - „a megvásárolt alkotmány” (Cao Kun)
- 1925: „A Kínai Köztársaság alkotmányának tervezete” (Duan Qirui)
- Stb.

A Guomindang-kormány alkotmányai

- 1931: „A Kínai Köztársaság átmeneti alkotmánya a politikai gyámság időszakában” (elvileg: 6 évre)
 - főhatalom: Guomindang Országos Kongresszusa (nemzetgyűlés helyett)
 - állandó szerve: Guomindang Központi Végrehajtó Bizottsága
 - 1936: új alkotmánytervezet (május 5. tervezet), de nem lép hatályba

- 1947. január 1.: „A Kínai Köztársaság alkotmánya”
 - cél: prezidenciális köztársaság a polgárháború után
 - GMD szerepe csökken
 - elnök hatalma nő
 - 5 hatalmi ág (*yuan*)
 - törvényhozás
 - végrehajtás
 - Ítékezés
 - vizsgáztatás
 - ellenőrzés
 - Taiwanon máig hatályos (módosításokkal)

A népi forradalmi bázisterületek alaptörvényei

- 1931 Jiangxi: „A Kínai Tanácsköztársaság vázlatos alkotmánya”
- 1941: „A Shan-Gan-Ning határterület igazgatási programja”
 - hármashármas rendszer: 1/3 kommunista, „párton kívüli haladó”, „középutas” (egységfront a japánok ellen)
- 1946: „Shan-Gan-Ning határterületi alkotmányos alapelvek”

A KÍNAI NÉPKÖZTÁRSASÁG ALKOTMÁNYAI 1982-IG

Általános program (1949)

- Népi Politikai Tanácskozó Testület (1949. szept.)
 - 1949. október 1. KNK kikiáltása
- egységfront-politika folytatása
 - paraszt, munkás, kispolgár, nemzeti burzsoázia, hazafias-demokratikus elemek
 - fentiek magántulajdonának védelme
- nem cél a szocialista átalakulás!

1954-es alkotmány

- 1954. szeptember: Országos Népi Gyűlés
- minta: 1936-os szovjet alkotmány
- KNK: „népi demokratikus állam”, a munkás-paraszt szövetségen alapul, a munkásosztály vezetésével

- központi szervek
 - ONGY
 - közvetett választás
 - Államtanács
 - Legfelsőbb Népi Bíróság
 - Legfelsőbb Népi Ügyészség
 - Államelnök
- általános szabadság-
és szociális jogok

1975-ös alkotmány

- a kulturális forradalom „eredményeinek” rögzítése
- 30 cikkely (rövid, vázlatos, általános jelleg)
- KNK: „a proletárdiktatúra szocialista állama”
- Helyi „forradalmi bizottságok” szentesítése (= népi kormányok)
- Állampolgári jogok és kötelességek: 4 cikkely

1978-es alkotmány

- Mao 1976-os halála után (Hua Guofeng)
- középút az 1954-es és 1975-ös alkotmány között)
- államelnök továbbra sincs
- Állampolgári jogok és kötelességek: 16 cikkely

华国锋主席在天安门城楼上向参加庆祝大会的首都百万军民亲切招手致意

AZ 1982-ES ALKOTMÁNY

Az alkotmány születése

- 1978 körül
 - Deng Xiaoping hatalomra kerülése (de: jelentős konzervatív erők a vezetésben)
 - a „reform és nyitás” kezdete
 - hangsúly: osztályharc helyett a modernizáción
- új alkotmány célja
 - stabilitás, kiszámíthatóság
 - gazdasági fejlődés, modernizáció szolgálata
 - Pl. külföldi befektetők védelme
- elfogadás: 1982. december 4.
 - kétéves előkészítés és nyilvános vita (pl. vonatkozzék-e párttagokra?)
- összességében: megfelelő keret az elmúlt 30 év fejlődéséhez

Módosítások

- 1988
 - a magánszektor kiegészítője a szocialista köztulajdonú gazdaságnak
- 1993
 - Kína a szocializmus kezdeti szakaszában van
 - tervgazdaság helyett piacgazdaság
 - kínai sajátosságokkal bíró szocializmus
 - állami szektor „növekedése” helyett „fejlődése”
 - népi kommunák helyett „családi szerződéses gazdálkodás”

- 1999

- jogrend (*fazhi*) építése
- magánszektor: a szocialista gazdaság kiegészítője helyett: a piacgazdaság fontos és egyenjogú összetevője
- Deng Xiaoping elmélete a preambulumban

- 2004

- Betoldás: „Az állam tiszteletben tartja és biztosítja az emberi jogokat.”
 - magántulajdon védelmének további megerősítése
 - kisajátításért kártérítés
 - társadalombiztosítási rendszer jövőbeni kiépítése a gazdaság fejlődési szintjével arányosan
 - Jiang Zemin „három képviselő” elmélete a preambulumban
-

坚持党的基本路线一百年不动摇

Az 1982-es alkotmány felépítése

Preambulum

I. Alapelvek 1-32. §

II. A polgárok alapvető jogai és kötelességei 33-56. §

III. Az állam szervezete 57-135. §

1. Az Országos Népi Gyűlés

2. A Kínai Népköztársaság elnöke

3. Az Államtanács

4. A Központi Katonai Bizottság

5. A különböző szintű helyi népi gyűlések és népi kormányok

6. A nemzetiségi autonóm területi egységek önkormányzati szervei

7. A népi bíróságok és a népi ügyészségek

IV. Az állami lobogó, az állami himnusz, az államcímér és a főváros 136-138.

§

Függelék

Összefoglalás

- alkotmányos kormányzásra áttérés: évszázados folyamat
 - ma is zajlik
- a KKP és az állam összefonódik
- a hatalmi ágak nem válnak szét
- jogszövegek és gyakorlat eltérése
- alkotmányos jogorvoslat hiánya
- 1982-es alkotmány
 - megfelelő keret volt az elmúlt 30 évben
 - további módosítások várhatók

KÖSZÖNÖM FIGYELMÜKET!